

Hogyan vélekedünk a Bibliáról.¹

Régi mondás, hogy az ember mindig megtalálja a Bibliában, amit keres. Vagyis, hogyha saját hittételeit kutatja ott, kétségtelen bizonyítékokat talál rájuk.

A régi történészek azzal a hamis módszerrel dolgoztak, hogy eseményeiket és bizonyítékaikat úgy sorakoztatták fel, hogy tárgyuokról alkotott általános eszméiket igazolva lássák. Adataik gondos beállításával részleges eszméik számára tiszta helyzetet tudtak teremteni. Az eseményeket és időpontokat a szükségnek megfelelően tulozták s hogy akadály nélkül bizonyithassák elméleteiket, könnyen átszaladtak azokon az adatokon, amelyek nem álltak kedvenc elméleteik szolgálatában. Ilyen módszerrel minden történész be tudta bizonyítani a maga igazságát.

Igen sok teológus ugyanazt tette a Bibliával, amit a történészek a történelemmel. Jó részük már előre elkészített dogma-rendszerrel fogott a Biblia vizsgálatához ahelyett, hogy elfogulatlan szándékkal keresték volna annak értékeit. Manapság azonban a történelmet egészen más módszerekkel írják és a lelkiismeretes történész, amennyire csak teheti, szabadulni igyekszik minden előre elgondolt eszmétől és engedi, hogy a történelem önmaga mutassa meg magát. E módszer szerint kell minden bölcs bibliakutatónak is eljárnia. Minden komolyabb teológus, aki a szabadelvű kereszténység mezején dolgozik, arra igyekszik, hogy maga találja meg a Bibliában irottak értékét, azoknak körülményeit, írójuknak gondolkodásmódját, kulturája fokát és minőségét és a népet, amelyhez intézték azokat; feltéve, hogy a Bibliában sok nemes és megbecsülhetetlen vallási és erkölcsi igazság van, igen természetesen feltámad a gondolat lelkünkben, hogy honnan származik ez a könyv és hol a helye az emberiség életében?

¹ Ezt a cikket A. H. Moncur Sime angol kongregacionálista lelkész olvasta fel, midőn a Biblia használatának 400 éves évfordulóját ünnepelték Angliában.

Az utóbbi 75 év alatt a Bibliát sokkal gondosabban és aprólékosabban tanulmányozták, mint bármelyik megelőző korban és van néhány értékes eredmény, melyet igen gondos tanulmányozás által annak értékeit a legtöbb esetben teljesen tisztelő tudomány derített fel. A régi felfogás pl. a Biblia szó szerinti ihletéséről, mondhatjuk, odalett, mint nemcsak hogy nem bizonyítható, hanem, mint az írásokban magukban foglalt néhány sajátos állítás értelmével ellenkező nézet. Jézus bizonyára nem állította volna, hogy pl. az Ó-Testamentum szó szerint volt ihletve; hiszen nem ítélte el súlyosan sokat ennek szabályai közül — és saját parancsaival helyettesítette azokat. „Hallottátok, hogy megmondattott: Szeresd felebarátodat és gyűlöld ellenségedet. Én pedig azt mondom néktek, szeressétek még ellenségeiteket is és imádkozzátok azokért, akik üldöznek titeket.“ A Máté evangéliuma 5 ik része tele van az Ó-Testamentum egyes parancsai tanításának és szellemének elítélésével. Természetes, hogy így az Ó- és Új-Testamentum egyes íróinak és azok írásainak csalhatatlan volta tarthatatlan. Ugyanazon dolognak ellenkező értelmezése érthetetlen és nem egyeztethető össze az események elbeszélésénél, — mely kétségtelenül bizonyítja, hogy sokszor korlátozott emberi tehetséggel fogták fel az eseményeket és tolmácsolták azokat. Fejlett bibliatudományunk előtt már teljesen fölösleges bizonyítani, hogy az Isten sohasem diktált szent könyvet úgy, amint az ember levelet diktál titkárának és hogy sohasem adott olyan kinyilatkoztatást az emberiségnek, amely ne lett volna korlátozva azoknak az embereknek egyénisége által, akik által e kijelentés történt. Ez a vélemény megfogalmazása tulságos merésznek tűnhetik fel, de bizonyos vagyok benne, hogy csak ez kielégítő.

A keresztény egyháznak az így felfogott Bibliához kell alkalmazkodnia. Ahelyett a követelés helyett, hogy kötelesek vagyunk a Bibliát, mint „Isten szavát“ elfogadni, nyíltan és világosan meg kell értenünk azt, ami sokkal közelebb áll a valósághoz, hogy az Ó-Testamentum a zsidó nép vallásos története, melyet zsidók írtak a zsidók számára, hogy zsidó nacionalizmusukat megőrizhessék. Az Új-Testamentum Jézus életrajzának a vázlata, vagy inkább az ő tanításainak hiányos összefoglalása, továbbá pedig az első századbeli kereszténység fejlődéstörténeti leírása.

Azonban nem kevésbé csodálatos szellemi hatalom és segítség a Biblia azért, mert az emberi szellem terméke és nincs

meg az az abszolút tekintélye egyének és nemzedékek előtt. És ez nem romboló és egyáltalán semmit nem von le a Biblia értékéből. Sőt ellenkezőleg, megóvja attól a rombolástól, amely utolérheti, hogyha az egyház tovább is tanítja, hogy a Biblia és annak tartalma mind Istennek örök időkre kinyilatkoztatott bölcsessége. A régi állítás, hogy a „Biblia az Isten szava“ helyet kell adjon egy átvizsgált és sokkal hübb meghatározásnak: „a Biblia az Isten szavát tartalmazza“. A Biblia egyike azon hangoknak, amelyekkel keresztül az Isten beszél, de még sok-sok más is van. Amikor megtanuljuk ennek a fénynek világánál nézni a Bibliát, megérthetjük, hogy az „Isten szava“ teljesen független lehet hagyományoktól és minden emberi véleménytől. Véleménnyel sehol nem védekezhetünk és nem segítünk magunkon, de igen, hittel, reménnyel és szeretettel; nem gondolatrendszerrel, hanem lelki erővel; nem a Bibliában vagy a Biblián kívüli muló emberi művekkel, hanem lelkünkben lévő Istennek örökkévaló szavával, amely örökre megmarad. A hűség egy a cselekedettel és hogyha a Biblia bizonyosságát elfogadjuk úgy, hogy az megszenteli értelmünket, ez az örökség is bizonyossá válik. A Biblia példánát ezt jelenti meg nekünk; a történelmen keresztül, ezt tárgyalja és életszabályaiban ezt fekteti le; fellibbenti a fátylat szemünkről és örök igazságokat mutat, és ezeket az igazságokat úgy fogadjuk el, mint igazságokat, mert ezek és csak ezek bízzák rá magukat értelmünkre és lelkiismeretünkre.

Hogy emelhessük a Biblia igazi szellemi hatalmát, — írásainak hibátlansága és csalhatatlanságáról szóló háromszáz éves dogmáit le kell szakítanunk és el kell dobnunk. Világosan meg kell értenünk, hogy a Biblia nem egyetlen könyv, hanem egy kötetbe foglalt könyvek csoportja és ennek megfelelően tekintünk bele. És mindenekfölött meg kell tennünk a világos és nyilvánvaló különbséget az Ó- és Új-Testamentum között. Az előbbi a könyveknek egy sorozata, mely a világ elképzelését, az emberiség történetét és Teremtőjéhez való viszonyát héber szempontból tárgyalja. Az Új-Testamentum többé-kevésbé a Jézus élettörténetét, a kereszténység megalapításának elbeszélését és Jézus lelkéből szakadt eszméket s azoknak a világhoz való viszonyát adja elő. Nem tekinthetjük többé a Bibliát bálványoknak vagy tabunak, hanem egy olyan áldott valóságnak, amelyből szépség és öröm fakad; az élet vízének forrása, amely ujjászül és lelkesít; kipróbált forrása a vizsgálásnak és enyhülésnek, erőnek és bátorságnak.

Nekünk, komoly, szabadelvű keresztényeknek igen fontos személyes ügyünk és a legjobb út, amelyen a Biblia ajándékát ünnepelhetjük, — hogy úgy közeledjünk az igazsághoz és az Istenhez, mint amit a Biblia első könyvétől az utolsóig tartalmaz.

Manchester.

Angolból ford.: *Benedek Gyula.*

KÜLÖNFÉLÉK

Felhívás. A mai napig több egyházközség nem tett eleget az E. K. Tanács 2436—1939. sz. köriratának, mellyel a Keresztény Magvetőnek az egyházközségi könyvtárak részére való megrendelését elrendelte. Arra kérjük lelkésztársainkat, hogy ezen felhívásnak a lehető gyorsan eleget tenni sziveskedjenek, mert fölösleges példányt nem tudunk nyomtatni s így az utólagos megrendeléseknek eleget nem tehetünk. Az 1939. évi évfolyamból még néhány példány rendelkezésre áll. Kérjük azoknak az egyházközségeknek a vezetőségét, amelyeknél a hátrálékok felszaporodtak, hogy azokat rendezni sziveskedjenek. Egyben felhívjuk a figyelmet az E. K. Tanács 2043—1938. sz. rendelkezésére, amellyel a folyóirat megrendelését az egyházi alkalmazottakra és egyházi tanácsosokra nézve *erkölcsileg* kötelezővé tette.

János Zsigmond. Folyó év július 7-én lesz János Zsigmond Erdély első fejedelme születésének 400 éves évfordulója. Ez az év nehéz, de gyönyörűséges kötelességekre szólít első sorban minket unitáriusokat. Bár P. Szentmártoni Kálmán a fejedelem életrajzában eloszlatta azt a homályt, amivel megelőzőleg az elfogult történetírás éppen unitárius voltáért jellemét és egyéniségét körülvenni igyekezett, de ezt a munkát nekünk tovább kell folytatnunk. Be kell vinnünk népünk közé is azt a tudatot, hogy Dávid Ferenc mellett neki köszönhetjük azt, hogy az unitárius vallás a négy „recepta religio“ között foglalt helyet, hogy ennél fogva Erdély földjében olyan gyökeret verhetett, hogy 380 év kegyetlen viharai sem tudták kidönteni, hogy ma is ama törvény védelme alatt imádhathatjuk egy Istenünket. Be kell vinnünk a köztudatba, hogy az első és mondhatni egyetlen unitárius fejedelem volt az, aki Erdélyt a vallásszabadság „klasszikus földjévé“ tette oly időben, amikor egyebütt tüzzel és vassal elnyomták a meggyőződés szabadságát. Legyen ez az év a János Zsigmond esztendeje s nem csak itt Erdély bércei, de külföldi testvéreink között is ujuljon meg áldott emlékezete, hogy ez által igazságot szolgáltatassunk neki.

Nagy Lajos tanár és a Mátyás-szobor. Nagy Lajosnak, a kolozsvári kollégiumunk áldott emlékü tanárának a nevét, most a Mátyás király születésének 500 éves évfordulójával kapcsolatban sűrűn emlegetik a napilapok. Az ő gondolatában született meg az az eszme, hogy Kolozsváron, a szülővárosában az „igazságos“ királynak szobrot állítsanak s a városi tanácsban ő tette az erre vonatkozó első indítványt, amely azután a Fadrusz János művészetében testet öltött. Ez a szobor nem csak a nagy király dicsőségét hirdeti, hanem azokét is, akik lélekkel, gondolattal és kézzel munkások voltak megteremtésében.